

א לְמִנְצָחַ לִידִיתוֹן מְזֻמֹּר לְדוֹד:

ב אֲמַרְתִּי אֲשַׁמְרָה דְרָכֵי מַחְטָא בְלִשׁוֹנִי

אֲשַׁמְרָה לְפִי מַחְסוֹם בְּעַד רָשַׁע לְגַנְדִּי:

ג נֶאֱלַמְתִּי דוּמְיָה הַחֲשִׁיתִי מְטוֹב וְכֹאֲבִי נֶעְפָּר:

לִידוֹתוֹן ק'

מְזֻמֹּר לט

במזמור שלשה חלקים (מלבד פסוק א שהוא הכתבת): החלק הראשון - פתיחה: התנצלות על שידבר קשות (ב-ד); החלק השני - ההקבל שבחיי האדם (ה-ו); החלק השלישי - תקנה ותפילה לה' (ז-ח).

אמר, שלא יענה לרשעים שדרכם לחרף את הצדיקים הסובלים יסורים. פרוש אחר: לא אתלונן על יסורי בעד רשע לגנדי - משום שהרשע עומד לגנדי, ואם ישמעני מטיח דברים כלפי מעלה, יפרשם שלא כהלכה, ויבוא לידי חרוף וגדוף ולידי כפירה גמורה חס ושלום.

(ג) נֶאֱלַמְתִּי דוּמְיָה - הייתי לאלם הדומים ואינו מדבר, ולא התאוננתי על יסורי, כדברי המקונן: טוב ויחיל ודומם... ישב בדרך וידם (איכה ג כו-כח). 'דומיה' משמש כאן כתאר הפעל כמו 'דומם'. כאן המשורר מספר שקים מה שקבל על עצמו 'אשמרה לפי מחסום'. ואפשר שהדברים שבכתוב זה הם מגוף התלונה של המשורר, שמתלונן שכבד עליו חליו והכה באלם. והיא תלונה שלקה בענין שגוהר בו: הוא נוהר 'מחטוא בלשונו', ואף על פי כן לקה בצאלמתי דומיה'. החשיתי מטוב - שתקתי ולא דברתי על טוב. והפננה: כל טוב רחק ממני, ולא היה בפי שום דבור על ענין טוב. פרוש אחר: מקרא קצר ושעורו: החשיתי מטוב ועד רע, כלומר: שתקתי ולא דברתי מאומה. ואפשר ש'טוב' יש בו משמעות של 'מאומה' (טוב - ענין בעל ערך). פרוש אחר: החשיתי מטוב - יסורי רבו עד שהתיאשתי ולא דברתי שום דבר על תקנה לטוב². והר"מ זי"דל פרש: 'טוב' לשון דבור, החשיתי מטוב - החשיתי מדבר (חקרי לשון, עמ' 27). וכן

(א) לְמִנְצָחַ - עין לעיל ג א. לִידִיתוֹן - ידותון היה מן הלויים המשוררים בימי דוד. ועל שמו נקראת משפחת לויים משוררים. בדברי הימים כה א וכן במקומות אחרים נזכרים שלשה לויים אבות למשפחות משוררים: אסף הימן וידותון. ושלשת השמות האלה הם מן השמות הנזכרים בראשי המזמורים בתהלים. מְזֻמֹּר לְדוֹד - עין לעיל ג א. ככתבת זו נזכרו שני שמות: ידותון ודוד. והפננה, שהלויים מבני ידותון היו שרים את המזמור הזה שחברו דוד. ויש מפרשים, ש'ידותון' שבכתוב זה הוא שם פלי שיר, ונקרא הפלי על שם משפחות הלויים שהתקיינהו, או שהיו רגילים לגן בו.

(ב) אֲמַרְתִּי אֲשַׁמְרָה דְרָכֵי מַחְטָא בְלִשׁוֹנִי - גורתי על עצמי להזהר ולא לדבר דברים אסורים. לפי שהוא בא לומר תלונות קשות הקדים וספר שקבל על עצמו לשמר את לשונו מחטא של חרוף וגדוף כלפי מעלה. 'חטוא בלשון' משמע חרוף כלפי מעלה, כמו: 'לא חטא בשפתיו', האמור באיוב (כ ט). 'אשמרה' עתיד מארץ במשמעות החלטה לעשות את הדבר. אשמרה לפי מחסום וגו' - כל זמן שהרשע עומד ומחזיפני אשמר את המחסום שהיא תמיד צמוד לפי ולא אענהו. 'מחסום' הוא כסוי לפה, כדי למנוע מאכילה או מדבור (עי' דב' כה ד: לא תחסם שור בדישו). בצלע הראשונה אמר, שלא יתריס כלפי מעלה, ובשניה

1 כתיב 'ידיתון' קרי 'ידותון', וכן בנחמ' יא יז. ובה"א טו לח וידייתון' ביר"ד כתיב וקרי. וביתר המקומות 'ידותון' בוי"ו כתיב וקרי. אלא שיש שהכתיב חסר, בלא וי"ו לאחר הדלי"ת.

2 פירוש אחר: 'טוב' משמע דיבור ברור, והכוונה: מתמת חלוי לא יכולתי לדבר דברים ברורים, אלא השמעתי נהמות שאין בהן משמעות.

ד חם-לבי | בקרבי בהגיג תבער-אש דברתי בלשוני:

ה הודיעני יהוה | קצי ומדת ימי מה-היא

אדעה מה-חדל אני:

ו הנה טפחות | נתתה ימי וחדלי כאין נגדך

אך כל-הקבל כל-אדם נצב סלה:

ז אך-בצלם | יתהלך-איש אך-הקבל יתמיון

ימי מה-היא - ומה הוא השעור שנקצב לימי חיי. אדעה - אני מבקש לדעת. מה-חדל אני - מתי אני חדל, כלומר: מתי אמות. לפי פרוש זה 'מה' באה כאן במשמעות 'מתי'. פרוש אחר: מה חדל אני - עד כמה אני קצר ימים, מה מדת קצרי ימי. (ו) הנה - המשורר בעצמו משיב על שאלותיו אשר שאל בפסוק הקודם. טפחות נתתה ימי - זו התשובה לשאלה 'מדת ימי מה היא' - מדת ימי מועטת ואינה נמדדת באמות אלא בטפחות, רבוי של 'טפח', והוא המדה המשמשת לקצב בה שיעורים קטנים. (ח) חלדי כאין נגדך - חלדי, משך זמן חיי (עי' לעיל יז יד) הוא כאין, כאפס, נגדך, לפניך. כענין שנאמר: כי אלה שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבר ויגו' (לקמן ז יז). ו'חלדי כאין נגדך' היא תשובה על השאלה: 'אדעה מה חדל אני', והוא לשון נופל על לשון: חדל-חלדי. אך - לחיוב, כמו: אכן. כל-הקבל כל-אדם נצב - דבור זה קשה לפרשו. ועל פי הטעמים יש לפרש: 'כל הקבל' הוא 'כל אדם' כלומר: כל בני אדם כלם ערכם שווה לערך כל הקבלים כלם. 'נצב' - 'ציב' הדבור נקיים ועומד, שכל אדם הוא כל הקבל. פרוש אחר, שעור הכתוב: כל הקבל נצב כל אדם נצב, כלומר: אדם שנצב על רגליו וסובר שמעמדו איתו, משול באמת להקבל נצב, לעמוד של איד ועשן שחולף ונעלם מהר מאד. (י) סלה - עין לעיל ג ג.

לדעתו: וקח טוב (הושע יד א) - קח את דבורינו תמורת קרבן. וכאבי נעפר - כלומר: כאבי הוא כאב של השחתה והריסה, ששחתת גופי או מראה פני, פרוש אחר: - פצעי נשחת, מלא מגלה. 'נעפר' לשון השחתה והריסה, כמו: עכרתם אותי (בר' יד ט) ועוד.

(ד) חם-לבי בקרבי - כלומר: גבר רגזי (חם) הוא כאן פעל עבר ומקביל אל 'תבער' בעתיד, וכן דרך התקבולות, וכן: כי יחם לבבו (דב' יט ו). ואפשר שהדברים פשוטים כמשמעותם, שמחמת חליו גבר חמו. 'קרבי' כאן הוא החלל שבו נתונים האיברים הפנימיים שבגוף. בהגיג תבער-אש - בקול היוצא מפי בוערת אש, שהם גופי גדול מאד, ובפתחי את פי יוצאת ממנו רוח לוהטת. 'הגיג' הוא קול (עי' לעיל ה ב). דברתי בלשוני - מחמת החם והאש. אמר 'דברתי בלשוני' כנגד 'אשמרה דרכי מחטוא בלשוני' שבפסוק א, וכונתו: תחלה קבלתי על עצמי להמנע מדבור, אבל חמי אכף עלי את הדבור. ויש במשמע התנצלות שאם דבריו קשים מהראוי, אין לתפשו על כף משום שהוא מדבר כמתוך קדחת, וגוף דברי התלונה יבוא בפסוקים הבאים:

(ה) הודיעני ה' קצי - הודיעני מתי יבוא קצי, כלומר: מתי אמות. ואין פונתו, שהוא מבקש לדעת את יום מותו. אלא היא שאלה שכונתה תלונה, כלומר: הרי גלוי וידוע לפניך שקצי קרוב, ולא נתנו לי חיים ארבים, כי האדם ימיו קצרים, ומדת

3 ריבוי של 'טפח' במקרא נמצא רק כאן, ויש מפרשים, שגם 'טפחות' שבמ"א ז ט הוא ריבוי של טפח (עי' שם ברד"ק ובת"י). ובלשון חכמים שגור 'טפחים' ולא 'טפחות'.

4 פירוש אחר (שלא על פי הטעמים) 'כל הבל' הוא משפט בפני עצמו: הכל הוא הבל. 'כל אדם נצב' - כל אדם העומד על רגליו הוא הבל. ויש מפרשים, שבתב 'נצב' אינה מגוף דברי המזמור, אלא סימן למנגנים, כמו 'סלה'.

יִצְבֵּר וְלֹא יֵדַע מִי-אֶסְפָּם:

ח וְעַתָּה מִה-קִוִּיתִי אֲדֹנָי תוֹחַלְתִּי לָךְ הִיא:

ט מִכָּל-פִּשְׁעַי הִצִּילֵנִי חֲרַפְתָּ נָבָל אֶל-תְּשִׁימֵנִי:

י נֶאֱלַמְתִּי לֹא אֶפְתַּח-פִּי כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ:

והוא משיב: 'אֲדֹנָי! כְּלוֹמַר: אֲדֹנָי הוּא הַתְּקוּהָ שֶׁקִּוִּיתִי. 'אֲדֹנָי' כְּתוּב בְּשֵׁם שֶׁל אֲדֹנָת, אוֹלֵי לְרַמּוֹ שֶׁהוּא מִקְּנָה לָהּ הַמִּסֵּר אוֹתוֹ בְּיַד אֲדֹנָיִם קָשָׁה. פְּרוּשׁ אַחֵר: אֲדֹנָי לְשׁוֹן פְּנִיחַ, וְהַתְּשׁוּבָה לְשֵׁאלָה 'וְעַתָּה מִה קִוִּיתִי' בָּאָה רַק בְּצִלְעַת הַשְּׂנִיחַ שֶׁל הַפְּסוּק. תוֹחַלְתִּי לָךְ הִיא - תְּקוּנָתִי מְכֻנְנֶת רַק לָךְ. 'תוֹחַלְתִּי' הִיא תְּקוּהָ, וְכֵן: קִוִּיתִי ה' קִוִּיתָה נִפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחַלְתִּי (לְקַמּוֹן קַל ה' רַעִי עוֹד לַעֲיִל לֹא כַה; לֹג כַּב; לַח טו).

(ט) מִכָּל-פִּשְׁעַי הִצִּילֵנִי - הַכְּפֹנָה: כִּפְרוֹ עַל כָּל פִּשְׁעַי, וְהַרְחוּ לִי מִכָּל יִסּוּרֵי: וְנִקַּט לְשׁוֹן שֶׁל דְּמוּי, כְּאֵלוֹ הַפִּשְׁעִים בְּעִצְמוֹם מִיִּסְרִים אֶת הָאָדָם (ע"י לַעֲיִל לַח טו). חֲרַפְתָּ נָבָל אֶל-תְּשִׁימֵנִי - הַכְּפֹנָה: הוֹשִׁיעֵנִי וְלֹא אֲהִיָּה עוֹד חֲרַפָּה בְּפִי הַנִּבְלִים, שֶׁדִּרְכָם לְחַרֵּף אֶת הַצְּדִיקִים הַגְּתוֹנִים בְּצָרָה. 'נָבָל' הוּא אֶחָד מִכְּבוֹנֵי הַרְשָׁע (ע"י לַעֲיִל יד א). פְּרוּשׁ אַחֵר: אֵל נָא תְּבִיא עָלַי יִסּוּרִים הַרְאוּיִים לְבוֹא עַל הַנָּבָל הַכְּבוֹי, וּמַעֲיִן לְשׁוֹן זו: הַכְּמוֹת נָבָל יָמוֹת אֲבִנֵּר (ש"ב ג לז).

(י) נֶאֱלַמְתִּי לֹא אֶפְתַּח-פִּי - הַרְיֵנִי עוֹשֶׂה עֲצָמֵי כְּאֵלִם, וְאֵינִי פוֹתַח פִּי לַעֲנוֹת עַל דְּבָרֵי הַנָּבָל הַמְּחַרְפְּנֵי עַל יִסּוּרֵי. כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ - שֶׁהִרֵי יִסּוּרֵי מַעֲשֵׂיָהֶם, וְרַק אַתָּה מוֹכֵל לְסַלְקָם כְּאִשֶׁר תְּרַצֶּה, וְדְבָרֵי הַנָּבָל אֵינָם מַעֲלִים וְאֵינָם מוֹרִידִים, וּמֵה לִי לְהַתְּנַפֵּחַ אוֹתוֹ. פְּרוּשׁ אַחֵר: גַּם הַדְּבָר הַזֶּה שֶׁהַנָּבָל מְחַרְפְּנֵי נִגְזֵר מִלְּפָנֶיךָ, וְאֵינִי מִקְּבֵל עָלַי אֶת גְּזֵרְתְּךָ בְּדוֹמְיָה וְאֵינִי מוֹחָה, וּכְעֵינִי זֶה אֲמַר דָּוִד עַל קַלְלוֹת שִׁמְעֵי בֶן גֵּרָא: הַנִּיחוּ לוֹ וְקַלֵּל כִּי אֲמַר לוֹ ה' (ש"ב טו יא); ה' אֲמַר לוֹ קַלֵּל אֶת דָּוִד וְנִי יֵאמֵר מִדִּיעַ עָשִׂיתָ בֶּן (ש"ב ס"ג). וְעוֹד יֵשׁ בְּמִשְׁמַע 'נֶאֱלַמְתִּי וְגו'' - הַפִּיתִי בְּאֵלִם וְאֵינִי יוֹכֵל לְפַתַּח אֶת פִּי, וְאַתָּה עָשִׂיתָ אֶת זֹאת, כִּכְתוּב: מִי שֶׁם פֶּה לְאָדָם אוֹ מִי יִשׁוּם אֵלִם אוֹ חֲרַשׁ אוֹ פִּקֵּחַ אוֹ עוֹר הִלָּא אֲנֹכִי ה' (ש"ב יד יא). עַל כָּל פְּנִיָּם, הַפְּסוּק הַזֶּה רִמְזוּ לְמַה שֶׁנֶּאֱמַר בְּפְסוּקֵי ג (ע"י ש"ב).

הַדְּמוּת שֶׁאֵין בָּהּ מִמֶּשׁ, כְּדַמוּיוֹת שֶׁאָדָם רוֹאֶה בְּחִלּוֹמוֹ אוֹ בְּהִזְיוֹ. וְאֶפְשֶׁר לְפַרֵשׁ 'צִלְם' - פְּסָל, שֶׁהַדְּמוּת שֶׁהָאִמּוֹן טַבַּע בּוֹ אֵינָה טַבַּעוֹ בְּאִמְתּוֹ. כִּף כָּל הַגְּדֻלָּה וְהַכְּבוֹד שֶׁבְּנֵי אָדָם מִיִּחְסִים לַעֲצָמָם אֵינָם מְצוּיִים בְּטַבַּעָם בְּאִמְתּוֹ, כִּי כָל הָאָדָם הִבֵּל הוּא. - הַתּוֹרָה אֲמָרָה שֶׁהָאָדָם נִבְרָא בְּ'צִלְם אֱלֹהִים' לְכַבֹּדוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְהַמְשׁוֹרֵר בְּמַר נִפְשׁוֹ הוֹפֵךְ אֶת הַדְּבָרִים לְתַלְמוּנָה עַל אֶפְסוֹת עֲרֻכּוֹ שֶׁל הָאָדָם. פְּרוּשׁ אַחֵר: 'בְּצִלְם' - בְּחֹשֶׁךְ, שֶׁכֵּן עַקֵּר לְשׁוֹן 'צִלְם' מִשְׁמַעוֹתוֹ: חֹשֶׁךְ (וְכֵן הוּא בְּעִבְרִית, הַרִיבִיט). וְהַכְּפֹנָה שֶׁסוּף כָּל אָדָם לְמוֹת וְלְלִכְתּוֹ אֶל מְקוֹם הַחֹשֶׁךְ, מַעֲיִן דְּבָרֵי קְהֵלֶת: כִּי בַהֲבֵל בָּא וּבַחֹשֶׁךְ יֵלֶךְ וּבַחֹשֶׁךְ שָׁמוּ יִכְסֶה (קה' ו ד). וְאֵם כִּי הַדְּבָרִים מוֹסְבִים שֶׁם עַל הַנֶּפֶל, אֶפְשֶׁר לְאֶמְרָם עַל כָּל אָדָם. אוֹ שֶׁהַכְּפֹנָה שֶׁאָדָם מִתְּהַלֵּךְ עַל פְּנֵי הָאָדָמָה הַזֹּאת כְּמַתְּהַלֵּךְ בְּחֹשֶׁךְ, שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ מַה יִּקְרָה לוֹ בְּעוֹד זְמַן מוֹעֵט, וְקַל וְחָמֵר שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ מַה שֶׁיְּהִיָּה אַחֲרָיו, וּמִתְאַיֵּם לְתַקְבֵּלֶת 'יִצְבֵּר וְלֹא יֵדַע מִי אֶסְפָּם. אֲךָ-הַבֵּל יִהְיֶינּוּ - כָּל הַהִמְיָה, הַהִמְוִלָּה וְהַרְעֵשׁ, שֶׁבְּנֵי אָדָם מְקִימִים בְּהַתְּהַלְּכָם עַל הָאָדָמָה, הַכָּל הַבֵּל. וְאֶפְשֶׁר שֶׁהִלְשׁוֹן 'הִמְיָוִן' רוֹמֵז גַּם לְשׁוֹן 'הִמּוֹן' שֶׁמִּשְׁמַעוֹ רְכוּשׁ רַב, וְכֵן: כָּל הַהִמּוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר הִכְסִינוּנו (יה"א כט טו). 'הִמְיָוִן' עַל מִשְׁקַל 'יִחְסִיוֹן' (ע"י לַעֲיִל לו ח). וְנֶאֱמַר 'הִמְיָוִן' בְּלִשׁוֹן רַבִּים, לְפִי שֶׁאִישׁ מִשְׁמַע: כָּל הָאֲנָשִׁים. יִצְבֵּר וְלֹא יֵדַע מִי-אֶסְפָּם - אָדָם צוֹבֵר עֲרֻמוֹת שֶׁל תְּבוּאָה אוֹ שֶׁל פְּרוֹת בְּשֹׂדֵה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵם יוֹכֵה לְאֶסְפָּם הַבִּיָּתָה, אוֹ שֶׁמָּא יָמוֹת בִּינְיָתִים וְאִישׁ אַחֵר יֶאֱסָפֵם. וּמִכָּאן, שֶׁכָּל עַמְלוֹ שֶׁל אָדָם לְצִבֵּר מוֹמֵן הוּא לְהִבָּל.

(ח) וְעַתָּה מִה-קִוִּיתִי אֲדֹנָי - לְאַחַר הַתְּלִיגוֹת הַקְּשׁוֹת שֶׁאֲמַר בְּפְסוּקִים הַקּוֹדְמִים, פּוֹנֵה כְּאֵן בְּלִשׁוֹן תְּפִלָּה שֶׁיֵּשׁ עִמָּה תְּקוּהָ: וְעַתָּה - הוֹאִיל וְכָל הָאָדָם הִבֵּל, מַה קִוִּיתִי - לְמַה וְלִמָּי אֵינִי מִקְּנָה? הוּא שׁוֹאֵל

יא הָסֵר מֵעֲלֵי נִגְעָךָ מִתַּגְרַת יָדְךָ אֲנִי כְלִיתִי:

יב בְּתוֹכָחֹת עַל-עוֹן | יִסְרְתָ אִישׁ

וְתַמֵּס כַּעֲשׂ חַמּוּדוֹ אַךְ הִבֵּל כָּל-אָדָם סֵלָה:

יג שְׁמַעָה תִּפְלְתִי | יְהִיָּה וְשׁוֹעֲתִי | הַאֲזִינָה

אֶל-דְּמַעְתִּי אֶל-תַּחֲרֹשׁ

כִּי גַר אֲנֹכִי עַמְּךָ תוֹשֵׁב כָּכֵל-אֲבוֹתַי:

הַדְּבָרִים כְּמִסְקָנָה מִכָּדָה, שְׁנוּף יָפֵה וּבְרִיא שֶׁל הָאָדָם מִשְׁחַח וְכֵלָה בְּחָלִיִּים וּבִיִּסּוּרִים. סֵלָה-עֵינִי לְעִיל ג.ג. (י) שְׁמַעָה תִּפְלְתִי ה' וְשׁוֹעֲתִי הַאֲזִינָה - 'שְׁמַעָה' וְהַאֲזִינָה' - צְוִיִּים מְאָרְכִים, שְׁמוּרִים עַל לְשׁוֹן תַּחֲנָה וּבִקְשָׁה. הַפְּעִלִים 'שְׁמַע' וְהַאֲזִין' בָּאִים לְרַב בְּתַקְבֻּלַת בְּמִקְרָא⁵. שׁוֹעָה הִיא תִּפְלָה בְּקוֹל גְּדוֹל (ע"י לְעִיל יח ז). אֶל-דְּמַעְתִּי אֶל-תַּחֲרֹשׁ-אֶל תַּעֲשֶׂה עֲצֻמָּה כְּחֹרֶשׁ שְׁאִינוֹ שׁוֹמֵעַ אֶת בְּכִי, וַיֵּשׁ בְּמִשְׁמַע: אֶל מִבֵּית אֶל דְּמַעְתִּי בְּשִׁתְּקָה אֶלָּא קוֹם לְהוֹשִׁיעֵנִי (ע"י לְעִיל כח א). כִּי גַר אֲנֹכִי עַמְּךָ וְגו' - שְׁעוֹר הַכְּתוּב: כִּי (כָּכֵל אֲבוֹתַי) גַּר וְתוֹשֵׁב אֲנֹכִי עַמְּךָ. גַּר וְתוֹשֵׁב הוּא אִישׁ שֶׁבָּא אֶל אֶרֶץ נִכְרֵיהּ, וְחוֹסֶה בְּבֵן הָאֶרֶץ, וְהֵם הַסְּכִימוּ שֶׁלֹּשׁב עִמָּהֶם בְּאַרְצָם הוּא וּבְנָיו אֲחֵרָיו, וְאֵף עַל פִּי כּוֹן יִשְׁכַּחַת וְנִחְשַׁבַת לִישִׁיבַת עֲרָא, וְאִין הוּא נַעֲשֶׂה לְאוֹרַח הָאֶרֶץ, לֹא הוּא וְלֹא בְּנָיו אֲחֵרָיו, אֲפִלּוֹ לְאַחַר דְּרוֹת רַבִּים. דְּמָה הַמְּשׁוֹרֵר אֶת תְּנֵי הָאָדָם לִישִׁיבַת עֲרָא, יִשְׁלֹשׁב גַּר וְתוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ, שֶׁהִיא נִחְלַת ה'. וְהַדְּבָרִים מְסִידִים עַל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה: וְהָאֶרֶץ לֹא תִמְכַר לְצַמְחַת כִּי לִי הָאֶרֶץ כִּי גֵרִים וְתוֹשְׁבִים אִמָּם עַמְדִי (ויק' כח כג) 6. וְכִנְיַת הַמְּשׁוֹרֵר לְתִפְלָה וְתַחֲנָנִים: הוֹאִיל וְאֲנִי נִחְשַׁב כְּגַר עַמְּךָ, הוֹשִׁיעֵנִי בְּצַרְתִּי, שְׁמַחֲבַת אֲדוֹנֵי הָאֶרֶץ לְהַגֵּן עַל הַגֵּרִים הַמְּצַוִּיִּים עַל אֲדָמְתָם. וְאֵף לְגַר אִין לֹא אֶל מִי לְפָנוֹת בְּצַרְתּוֹ כִּי אִם אֶל פְּטָרוֹנוֹ שֶׁהוּא חוֹסֶה בּוֹ. וְעוֹד יֵשׁ בְּמִשְׁמַע הַדְּבָרִים: הוֹאִיל וְאֲנִי גַר, וְיִשִׁיבַתִּי עַמְּךָ יִשִׁיבַת עֲרָא, רְאוּי לְךָ שְׁתִּיטִּיב לִי הַיּוֹם כִּי לְאַחַר זְמַן לֹא אֶהְיֶה עַמְּךָ. וְאָמַר 'כָּכֵל אֲבוֹתַי' לֹמַר, שֶׁגַּם אֲבוֹתָיו חִסּוּ בַּה' וְרָאוּ שֶׁה' יַגֵּן עֲלֵיו, כְּמוֹ שֶׁהֵגֵן עַל אֲבוֹתָיו. וְעוֹד רָמַז, שְׁאִין הוּא.

(יא) הָסֵר מֵעֲלֵי נִגְעָךָ - כְּלוּמַר: רַפָּא אֶת מִכְתִּי אֲשֶׁר הִפִּיתִנִי. וְהִלְשׁוֹן מִיִּסְדַת עַל דְּמוּי, שֶׁהַפְּצָעִים שֶׁבְּגוּפוֹ שֶׁל אָדָם בָּאִים מִחַמַת יַד ה' הַנּוֹנֵצַת בּוֹ וְלוֹחֲצַת עֲלָיו. וְכִשְׁפָה' מִסְלַק אֶת יָדוֹ וְאִינוֹ נוֹנֵעַ עוֹד בַּחוּלָה, נִרְפָּא הַנֵּעַ. מִתַּגְרַת יָדְךָ אֲנִי כְלִיתִי - מִהַמְּלַחְמָה שֶׁכְּבִכּוֹל יָדְךָ עוֹשֶׂה בִּי כְּכַר אֲבָדַתִּי. תַּגְרָה הִיא מְלַחְמָה מְלִשׁוֹן: וְהַתַּגֵּר בּוֹ מְלַחְמָה (דב' ב כז). אָמַר: אֲנִי כְלִיתִי, כִּינֵד 'יָדְךָ', לֹמַר, מָה אֲנִי הַחֲלַשׁ כִּינֵד 'יָדְךָ' תַּחֲנוּקָה, וְלִפְסָךְ אֲנִי מִבְּקַשׁ 'הָסֵר מֵעֲלֵי נִגְעָךְ'. (יב) בְּתוֹכָחוֹת עַל-עוֹן יִסְרְתָ אִישׁ - דְּרַכָּךְ לְהִבְיֵא יִסּוּרִים עַל הָאָדָם כְּדִי לְהוֹכִיחוֹ עַל עוֹוֹנוֹ, כְּלוּמַר: כְּדִי לְעוֹשׂוֹ עַל מַה שֶׁחָטָא וְלְהוֹנִירוֹ שֶׁלֹּא יִחָטָא עוֹד. 'תוֹכָחוֹת' רְבוֹת שֶׁל 'תוֹכַחַת' וּמִשְׁמַעָה עוֹשֶׂה וְאוֹתָרָה כְּאָחֵד, וְכֵן: מוֹסֵר ה' בְּנֵי אֶל תַּמָּס וְאֶל תִּקֵּץ בְּתוֹכַחְתּוֹ (מש' ג יא). וְתַמֵּס כַּעֲשׂ חַמּוּדוֹ - וְאִתָּה מִמָּסָה - מִשְׁחִית - אֶת חַמּוּדוֹ - אֶת בְּשָׂרוֹ הַבְּרִיא, הִיפָּה וְהַנְּחַמְד - כַּעֲשׂ - כְּתוֹלַעַת הַמְּכֻלָּה אֶת הַבְּנָדִים הִיפָּים - בְּנִדֵי תַחֲמוּדוֹת (ע"י בר' כז טו). 'וְתַמֵּס' צוּרַת עֲתִיד מְקַצֵּר וּמְהַפֵּךְ לְגוֹכַח שֶׁל בְּנֵי הַפְּעִיל מִשְׁרֵשׁ 'מִסָּה' (מס'י) שֶׁהוּא אֲחִיו שֶׁל שְׁרֵשׁ 'מִסָּה'. וְעֵינֵי שְׁנֵי הַשְּׂרֵשִׁים הוּא הַפִּיכַת מוֹצֵק לְגוֹזֵל, וּמִכָּאן, הַשְּׁחָתָה וְכִלְיוֹן: 'חַמּוּדוֹ' כָּאֵן הוּא בְּשָׂרוֹ הַבְּרִיא, וְכֵן: בְּחַמּוּדוֹ לֹא יִמְלֹט (איוב כ כ וע"י בִּדְעַת מִקְרָא' ט). בְּלִשׁוֹן הַפִּיּוּט שֶׁבְּמִקְרָא רְגִילִים לְדַמּוֹת אֶת כְּלִיוֹן גּוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם לְכִלְיוֹן שֶׁהָעֵשׂ מְכֻלָּה אֶת הַבְּגָד (יש' ג ט; איוב יב כח ועוד). אַךְ הִבֵּל כָּל-אָדָם - חוֹר כָּאֵן עַל מַה שֶׁאָמַר לְעִיל בְּסוּךְ ו. שֶׁם בָּאוּ הַדְּבָרִים כְּמִסְקָנָה מְקַצֵּר תְּנֵי הָאָדָם. וְכָאֵן בָּאוּ

5 לראשונה בשירת למך: שמעון קולי... האזנה אמרתי (בר' ד כג). 6 ע"י גם בר' כג ד; ויק' כח כז ועוד. רכו

יד השַׁע מִמְּנֵי וְאֶבְלִיגָה בְּטָרֶם אֵלֶיךָ וַאֲיֹנֵי:

וְאֶבְלִיגָה – וְאֶתְגַּבֵּר, וְאֶתְחַזַּק, כִּן פִּרְשׁוּהוּ הַקְּדוּמוֹנִים וְהַאֲחֵרוֹנִים פִּרְשׁוּהוּ (על פי הערבית): וְאֶשְׁמַח (עי' ב'דעת מקרא' לאיוב ט כז). הַסִּימָת בְּקִמְצָן וְהִיא אֶפְשָׁר שְׂרוּמֹזֹת לְתַחֲנָה וּבִקְשָׁה, אִף מִצִּוְיָה סִימָת כְּזֹאת בְּעֵתִיד שֶׁבָּא אַחֲרֵי צִוּי, כְּגוֹן: הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאִדְבְּרָה (דב' לב א). בְּטָרֶם אֵלֶיךָ וַאֲיֹנֵי – קִדְּם שְׂאֵלֶיךָ, כְּלוֹמֵר: שְׂאֵמוֹת, וְלֹא אֶהְיֶה עוֹד עַל הָאֲדָמָה הַזֹּאת. וְאֶפְשָׁר שְׂאֵלֶיךָ וַאֲיֹנֵי מִחֲבָרוֹת, כְּלוֹמֵר: אֵלֶיךָ עַל מִנֵּת שְׂלֵיָא לְשׁוֹב עוֹד הִנֵּה, וְעַל כָּל פְּנִים הַבִּקְשָׁה שֶׁבִּכְתוּב כְּגֹנְתָהּ: מִן לִי לְהִנֹּת קִמְעָא בְּחַיֵּי הַקְּצָרִים.

יכול לקנות שלא ימות, אלא ודאי שאלך בדרך אבותי, והדברים רומזים לתלונותיו בפסוקים ה-ו, ומתחברים לדברים שבפסוק שלאחר מכן. (יד) השַׁע מִמְּנֵי – הרפה ממני ואל תיסרני עוד. 'השַׁע' צווי מקצר של בנין הפעיל של 'שַׁע' שַׁעַה (שעי) שפרושו: פנה, כמו: וישַׁע ה' אל הַבֵּל (בר' ד ד); 'שַׁעַה אֵל'... פרושו פנה אל האיש או אל ענין, וְשַׁעַה מ' פרושו: סר, הרפה ממנו. וכן: על כן אַמְרָתִי שְׁעוּ מִנִּי (יש' כב ד), וְשֶׁם בְּבִנְיָן קָל, וְכֵאֵן בְּהַפְעִיל, וְהַמְשַׁמְעוֹת אַחַת. וְאֶפְשָׁר שֶׁ'הַשַּׁע מִמְּנֵי' בְּהַפְעִיל פְּרוּשׁוֹ: הִסֵּר מִעֲלֵי אֶת יַדְךָ (עי' פסוק יא)?

לסכום מזמור לט

מזמור לט הוא תפלה של חולה המענה בִּיסוּרִים קָשִׁים, כָּאֵב, חֵם כְּבֵד וְאֵלֶם. וְנוֹסֵף עַל תְּלִיו אוֹיְבוֹ הַרְשָׁעִים עוֹמְדִים כְּגִדְּוֹ וּמְחַרְפִּים אוֹתוֹ. מִתְחַלֵּת הִיָּה בְּדַעַת תְּחִלָּה לְשֵׁאת יִסוּרֵי בְּדוּמִיָּה, מִחֲשַׁשׁ שְׂמָא יִדְבֵּר דְּבָרִים שְׂאִינֵם רְאוּיִים. אִף לְבִסוּף הִיָּה אֲנוּס לְדַבֵּר מִחֲמַת שְׁגֵבַר עָלָיו חֲמוֹ: וּמִתּוֹף יִסוּרָיו בָּא לְתַתְּבוּנָן בְּקִצְרֵי הָאֲדָרִם, וְהִנִּיעַ לְמִסְקֵנָה שְׂכָל הָאֲדָרִם וְטָרְחָתוֹ תְּבֵל הַמָּה. וּמִתּוֹף כֶּף גָּמַר בְּדַעַתוֹ שְׂאִין לוֹ תִקְוָה כִּי אִם בַּה', וּפְנָה אֵל ה' בְּתַפְלָתָה לְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתָיו וְלְרַפְאוֹתוֹ מִחֲלָיו. בְּתַפְלָתָה זֶה חֲזוֹר וְרָמַז לְתַלְוֹנוֹתָיו עַל מְכַאֲבוֹי וְאֶלְמוּתוֹ, עַל תְּרַשַׁע הַגָּבֵל הַמְּחַרְפוֹ, וְעַל הַהֵבֵל שֶׁבְּחַיֵּי הָאֲדָרִם. תְּמַשׁוֹרר פּוֹנֵה בְּלִשׁוֹן הַפְּצָרֵת גְּדוּלָתָה אֵל ה' שִׁישְׁמַע תַּפְלָתוֹ: שְׁמַעַת תַּפְלָתִי ה', וְשׁוֹמְעִי הַאֲזִינָה אֵל דְּמַעַתִּי אֵל תִּחְרַשׁ. אוֹלֶם, שְׂלֵיָא כְּמוֹ בְּמִזְמוֹרִים אַחֲרִים בְּתַהֲלִים, אִין לְמַתְפַּלֵּל תְּרַגְּשֵׁת שְׂמַתְפַּלְתּוֹ נִתְקַבְּלָה, וְאִינוּ מִסִּים אֶת תַּפְלָתוֹ בְּהַבְעַת תִּקְוָה, אֵלֶּא מִסִּים בְּרוּחַ תְּלִוְנוֹתָיו עַל הַהֵבֵל שֶׁל תַּחֲיִים 'בְּטָרֶם אֵלֶיךָ וַאֲיֹנֵי'.

מִצְבּוֹ שֶׁל הַמַּתְפַּלֵּל בְּמִזְמוֹר זֶה דוֹמֵם מְאֹד לְמִצְבּוֹ שֶׁל אִיֹּב. גַּם אִיֹּב שֵׁתַק תַּחֲלָת וְנָשָׂא אֶת יִסוּרָיו בְּדוּמִיָּה, וְאוֹלֶם לְאַחַר מִכֵּן גָּבְרוּ עָלָיו יִסוּרָיו וְהַתְּלוּנָן, וְתַלְוֹנוֹתָיו נִשְׁמַעוּ בְּאֲזֵי רַעְיוֹ כְּדְבָרֵי חֲרוּפִים וְגִדְּוִפִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, וְהֵם חֲרַפּוּ אֶת אִיֹּב עַל כֶּף, וְלִדְבַר מַעֲיָן זֶה חוֹשֵׁשׁ גַּם הַמְשׁוֹרֵר בְּמִזְמוֹרָנוּ.

וְאִף יֵשׁ בְּמִזְמוֹרָנוּ דְּבָרִים דוּמִים לְתַלְוֹנוֹת אִיֹּב. כְּגוֹן בְּאִיֹּב: מַה כָּחִי כִּי אֵיחַל וּמַה קִּצְיִי כִּי אֶאֱרִיף וּנְפִשִׁי (איוב ו יא), וּבְמִזְמוֹרָנוּ: הוֹדִיעֵנִי ה' קִצְיִי... וְעַמָּה מַה קִּוִּיתִי. בְּאִיֹּב: הֲלֹא מַעֲטָי מִי וְתִדְּל (קרי) וְשִׁית (קרי) מִמְּנֵי וְאֶבְלִיגָה מַעֲטָי בְּטָרֶם אֵלֶיךָ וְלֹא אֲשׁוּב... (איוב י כ-כא); וּבְמִזְמוֹרָנוּ: אֲדַעַח מַה חִדַּל אֲנִי הִנֵּה טְפֹחוֹת נִתְּמָי מִי... הַשַּׁע מִמְּנֵי וְאֶבְלִיגָה בְּטָרֶם אֵלֶיךָ וַאֲיֹנֵי. וְאֶפְשָׁר לְמַצֵּא עוֹד דְּמִיוֹנוֹת בֵּין לְשׁוֹנוֹת אִיֹּב לְשׁוֹנוֹת מִזְמוֹרָנוּ. בִּיחִיד יֵשׁ לְעַמֵּד עַל כֶּף, שְׁנֵם אִיֹּב וְגַם מְשׁוֹרֵר מִזְמוֹרָנוּ עִם כָּל תְּלִוְנוֹתֵיהֶם מְקוּיִם לִישׁוּעַת ה'. אִיֹּב אוֹמֵר: הִן קִטְלָנִי לִי אֵיחַל... גַּם הוּא לִי לִישׁוּעָה (איוב יג טו-טז), וּבְמִזְמוֹרָנוּ: 'תּוֹחַלְתִּי לָךְ הִיא'. – וְאוֹלֶם יֵשׁ תְּבִדֵּל גְּדוּל בֵּין תְּלִיף רִחוּז שֶׁל אִיֹּב בֵּין תְּלִיף רִחוּז שֶׁל הַמְשׁוֹרֵר בְּמִזְמוֹרָנוּ, שְׂאִיֹּב מִכְחֵשׁ שִׁסְטֵרִיו בָּאוּ בְּחִטְאָיו, וְעַל כֵּן אִינוּ מִתְחַנְּנִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, אֵלֶּא תּוֹבַע צִדֵּק. וְאֵלֶּוּ הַמְשׁוֹרֵר בְּמִזְמוֹרָנוּ, מוֹדָה בְּעֵקֶר הַדְּבַר, שֶׁהַיִּסוּרִים שֶׁבָּאוּ עָלָיו, וּבָאִים עַל כָּל אֲדָרִם, הֵם גְּמוּלָה עַל הַמַּעֲשִׂים הַרְעִים, וְאִף עַל פִּי כֵּן הוּא

7 ציווי מקוצר הפעיל של 'שַׁעַה' היה ראוי להיות מנוקד: השַׁע, ה"א בסגול ובטעם על משקל 'הַרַף' ואפשר שבגלל העי"ן נוקד השַׁע על דרך הכפולים. ואפשר שנוקד כן לדמות 'השַׁע' אל: ואזינו הכבד ועיניו השַׁע (ש' ו י), שהוא משורש 'שַׁעַע'.

א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מְזִמּוֹר:

ב קִוָּה קִוִּיתִי יְהוָה וַיִּטְּ אֵלַי וַיִּשְׁמַע שׁוֹעֲתִי:

בא בתלונה כלפי מעלה, משום שבַעֲצָם הִדְבֵּר, שְׁגוּף הָאָדָם, שֶׁהִיא תְּחִלָּה בְּרִיא וְחִמּוֹד, נִשְׁחַת כֹּה מִהָרַ בְּגִלְגַל חֲטָאִיו. יש הוֹכֵחָה לְאִפְסוֹת עֲרִכּוֹ שֶׁל הָאָדָם. וְקֶצֶר חַיִּיו שֶׁל הָאָדָם וְגוֹרְלוֹ הָרָע, שֶׁהוּא טוֹרֵחַ וְעוֹזֵב אֶת רְכוּשׁוֹ אֲשֶׁר טָרַח בּוֹ לְאַחֲרָיִם, הֵם הַיְסוּד לְטַעֲנוֹתָו, שִׁסְרוּרֵי שֶׁל הָאָדָם כְּבָדִים מְדִי, אֲפִלוּ בָּאוּ לְכַפֵּר עַל עֲנָשׁוֹ. וְאִמָּנָם גַּם בְּדַבְּרֵי אִיֹּב אֲפֶשֶׁר לְמַצֵּא רְמוּזִים לְטַעֲנָה מִמֵּיִן זֶה, שֶׁאֲפִלוּ גוֹדֵה שֶׁהִיִּסְרוּרִים הֵם עֲנֵשׁ עַל חֲטָאֵי הָאָדָם, עֲדִינָן יֵשׁ מְקוֹם לְתַלּוּנָה, שֶׁלְּפִי אִפְסוֹת עֲרִכּוֹ שֶׁל הָאָדָם אֵין זֶה מִן הַצֶּדֶק לְיִסֵּר אֶת הָאָדָם בְּיִסְרוּרִים קָשִׁים כְּאַלֶּה. – נִמְצָא שֶׁמְזִמּוֹרֵנוּ הוֹלֵךְ בְּתַלּוּנוֹתָיו בְּשִׁטַּת תַּלּוּנוֹת אִיֹּב מִבְּלִי שִׁיטְעֵן טַעֲנָה קִיצוֹנִית כְּדִגְמַת טַעֲנַת אִיֹּב, שֶׁלֹּא חֲטָא מֵעוֹלָם. – אֵין אָנוּ דְּנִים בְּשִׂאֵלָה, אִם סִפֵּר אִיֹּב קִדְּם לְמִזְמוֹרֵנוּ, אוּ מִזְמוֹרֵנוּ קִדְּם לְסִפֵּר אִיֹּב. כְּנֻחֵנוּ רַק לְהַעֲמִיד אֶת הַלֵּךְ הַרִּיחַ שֶׁל מְשׁוֹרֵר מְזִמּוֹרֵנוּ מִוֵּל הַלֵּךְ הַרִּיחַ שֶׁל מַחְבֵּר סִפֵּר אִיֹּב. עוֹד יֵשׁ לְעַמֵּד עַל הַדְּמִיוֹן בֵּין דְּבָרֵי מְזִמּוֹרֵנוּ עַל הַהֶבֶל שֶׁל כָּל אָדָם לְבֵין הַרְהוּרֵי קִהְלַת הָאוֹמֵר: הֶבֶל הַבָּלִים הַפֶּל הַבָּל. וְגַם כָּאֵן יֵשׁ לְעַמֵּד עַל הַהֶבֶדֶל בֵּין הַלֵּךְ הַרִּיחַ שֶׁל מְשׁוֹרֵרֵנוּ, וּבֵין הַלֵּךְ הַרִּיחַ שֶׁל קִהְלַת. שֶׁמְשׁוֹרֵרֵנוּ מִתּוֹךְ יִסְרוּרֵי הוּא אוֹמֵר: 'אֵךְ כָּל הַבָּל כָּל אָדָם', וְאֵלוֹ קִהְלַת בָּא לְמִסְקָנָה 'הַכֹּל הַבָּל', מִתּוֹךְ שֶׁהִיא מִתְעַנֵּג עַל רַב טוֹבָה.

כָּבֵר הִבְאֵנוּ בְּפִירוֹשׁ שֶׁהַמְשׁוֹרֵר מְנִיחַ בְּיִסוּד תַּלּוּנוֹתָיו אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה עַל הָאָדָם שֶׁנִּבְרָא בְּצִלְם וְעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נוֹחְלֵי הָאָרֶץ שֶׁהֵם גֵּרִים וְתוֹשְׁבִים. נִמְצָא, שֶׁבְּמִזְמוֹר זֶה נֶאֱרָנוּ בְּיַחַד דְּבָרֵי הַתּוֹרָה עִם תַּלּוּנוֹת מְעִין תַּלּוּנוֹת אִיֹּב וְהַיְזוּנוֹת מְעִין הַיְזוּנוֹת קִהְלַת, וְנִצְטָרְפוּ לְתַפְלַת שׁוֹעֵה שֶׁל חוֹלָה הַזּוֹעֵק עַל יִסְרוּרֵי וּמְכַאֲבוּי.

הַמְשׁוֹרֵר פּוֹתַח אֶת דְּבָרָיו בְּלִשׁוֹן הַתְּנַצְלוֹת שֶׁדְּבָרָיו יוֹצֵאִים מִתּוֹךְ קִדְּחַת. אוֹלָם כְּמִדְּמָה שֶׁאֵין בְּעַצְם דְּבָרֵי תַּלּוּנוֹת דְּבָרִים קָשִׁים הַעֲשִׂיִּים לְהַרְאוֹת כְּפִגְעָה בְּכּוֹד שְׁמִים. וּמִכָּאן שֶׁעֲלָה בְּיַד הַמְשׁוֹרֵר לְשֹׁמֵר אֶת עֲצָמוֹ מ'חֲטוֹא בְּלִשׁוֹנוֹ' כִּמוֹ שֶׁאָמַר בְּרִאשִׁית דְּבָרָיו. וְאוֹלָם אֲפֶשֶׁר לִזְמַר, שֶׁעַצְם הַדְּבִיר שֶׁהָאָדָם הוּא הֶבֶל נֶחֱשֵׁב כְּפִגְעָה בְּכּוֹד יוֹצֵר הָאָדָם. – עוֹד יֵשׁ לְהַעֲרִי, שֶׁאֵין סְתִירָה בֵּין דְּבָרֵי הַמְשׁוֹרֵר 'נְאֻלְמָתִי דוּמִיָּה' וּבֵין עַצְם תְּעִבְדָּה, שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל אֶל ה' בְּדְבָרִים הָאֲמֹרִים בְּמִזְמוֹר הַזֶּה. שֶׁהִרִי ה' שׁוֹמֵעַ וּמְבִיֵן תַּפְלַת כָּל פֶּה, אֲפִלוּ הַדְּבָרִים אֵינָם נִשְׁמָעִים בְּאָזְנוֹ בְּנֵי אָדָם וְאֵינָם מוֹכְנִים לָהֶם. הַמְזִמּוֹר דוֹמָה בְּלִשׁוֹנוֹ וּבְתַכְּנוֹ לְמִזְמוֹר שֶׁלְּפָנָיו, שֶׁגַּם הוּא תַּפְלַת חוֹלָה, וְגַם בּוֹ נִמְצָאִים דְּבָרִים דוּמִים לְדְבָרֵי אִיֹּב.

מְזִמּוֹר מ

בְּמִזְמוֹר שְׁנֵי תַּלְקִים: חֶלֶק רִאשׁוֹן – הוֹדִיָּה עַל הַתְּשׁוּעָה שֶׁהִיָּתְהָה לְפָנָים (ב-א). בְּחֶלֶק זֶה שֶׁלֹּשׁ פְּסָקָאוֹת: א. סִפּוּר הַתְּשׁוּעָה (ב-ד); ב. שִׁיר תְּהִלָּה (ה-ו); ג. תְּהִלָּה מִבְּעַת לֹא בְּזָבַח אֱלֹא בְּשִׁמְרֵת הַתּוֹרָה (ז-א). חֶלֶק שְׁנִי – תַּפְלָה לְתוֹשְׁבֵי מַהֲמַצּוֹקָה שְׁבִיחוֹה (יב-ח). גַּם בְּחֶלֶק זֶה שֶׁלֹּשׁ פְּסָקָאוֹת: א. בְּקִשָּׁה לְגִלוּי מְדוֹת הַרְחֻמִּים (ב); ב. תַּאֲרוֹר הַמְּצַוָּקָה (א); ג. תְּחִנָּה לְתוֹשְׁבֵי (ד-ח).

- (א) לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מְזִמּוֹר – עֵינִי לְעִיל ג א; יא א; ירפא (שמ' כא ט); קנא קנאתי (מ"א יט ט); יסר יסרני כד א.
- (ב) קוֹה קוֹיִתִּי ה' – הוּא סִפּוּר מֵה שֶׁעָבַר: בְּעִת שֶׁהִיָּתְהָה בְּצָרָה בְּטוֹחֵתִי בַּה', צְפִיתִי לִישׁוּעָתוֹ וְנִעַקְתִּי אֵלָיו. 'קוֹה' הוּא מְקוֹר שֶׁל פֶּעַל עַל מִשְׁקַל: רִפֵּא

1 עי' על לשון 'קוֹיִתִּי ה'' לעיל כה ג, ה, כא; כז יד; לו ט, לז; לט ח.